

Snoeproutes

Plan van aanpak

Inhoud

Inleiding	3
1. Fase 1: Voorbereiding	5
1.1 Breng de snoeproute in beeld	5
1.2 Zoek samenwerking	5
1.3 Analyseer het gebied en het probleemgedrag	6
1.4 Doe een voormeting	8
2. Fase 2: Uitvoering	10
2.1 Breng de basis op orde	10
2.2 Doe een tussentijdse meting	14
2.3 Neem aanvullende maatregelen	14
3. Fase 3: Monitoring en evaluatie	17
3.1 Doe een nameting	17
3.2 Evalueer de aanpak met betrokken partijen	17
4. Meer informatie	18

Inleiding

Dit is een plan voor de aanpak van zwerfafval op snoeproutes, en dan met name de korte snoeproutes die scholieren tijdens pauzes van hun school lopen naar verkooplocaties van etenswaren en drinken. Op snoeproutes gooien scholieren het verpakkingsmateriaal van de door hen aangeschafte consumpties vaak niet in de daarvoor bestemde afvalbakken. Hierdoor worden de routes ontsierd door zwerfafval, dat voornamelijk bestaat uit verpakkingen van eten en drinken: flesjes, plastic wikkels en zakjes, chipsverpakkingen en takeaway-afval. Dit plan van aanpak biedt een werkwijze voor elke partij in het gebied om samen met andere betrokken partijen in de omgeving dit probleem direct aan te pakken. Deze aanpak kan ook deel uit maken van de totale aanpak van een winkelgebied.

Doelgroep

Dit plan is bedoeld voor:

- Scholen die zwerfafval veroorzaakt door hun scholieren, buiten het schoolplein willen beperken.
- Eigenaren van winkels/restaurants/snackbars/andere horecalocaties met 'on the go' op de route.
- Supermarktmanagers met een supermarktllocatie in de buurt van een middelbare school of beroepsonderwijs.
- Gemeentemedewerkers verantwoordelijk voor de openbare ruimte.
- Bestuurders van ondernemersverenigingen die graag meehelpen het gebied schoon te maken en te houden.

Nederland Schoon benadrukt het belang van samenwerking tussen deze partijen. Wij zien in de praktijk dat goede samenwerking leidt tot de beste resultaten bij de aanpak van zwerfafval.

Goede samenwerking leidt tot de beste resultaten bij de aanpak van zwerfafval

Motivatie

Een omgeving met veel zwerfafval is niet alleen een 'schoon' probleem en een milieuprobleem, maar heeft ook een negatief effect op de totale aantrekkelijkheid van het gebied. Mensen voelen zich bijvoorbeeld minder veilig in een vervuilde omgeving. Bovendien zorgen sommige mensen in zo'n omgeving sneller voor overlast. Dat is nadelig voor zowel bewoners als ondernemers. Een schoon gebied is voor iedereen fijn. Meedoen aan de aanpak van zwerfafval draagt bij aan een positief imago, meer klanttevredenheid en een goede verhouding met de buurt en de gemeente.

Tip

Ondernemers en scholen die er trots op zijn dat ze het gebied rondom hun locatie schoonhouden, kunnen dit zichtbaar maken op de schoonkaart van Nederland Schoon. Ze worden dan Supporter van Schoon. Op [onze website](#) kun je een eigen gebied aanmaken. Als je een gebied aanmaakt, kun je meteen ook een gratis schoonpakket (excl. verzendkosten) bestellen.

Aanpak

De aanpak bestaat uit 3 fasen met in elke fase meerdere overzichtelijke stappen. In de volgende hoofdstukken leggen we deze helder uit. Aan het eind van dit document geven we aan waar je praktijkvoorbeelden en links kunt vinden naar meer informatie over zwerfafval op snoeproutes en de aanpak daarvan.

Fase 1 Vorbereiding

- Breng de snoeproute in beeld
- Zoek samenwerking
- Analyseer het gebied en het probleemgedrag
- Doe een voormeting

Fase 2 Uitvoering

- Breng de basis op orde
- Doe een tussentijdse meting
- Neem aanvullende maatregelen

Fase 3 Monitoring en evaluatie

- Doe een nameting
- Evalueer de aanpak met betrokken partijen

Fase 1: Voorbereiding

Voorbereiding

- Breng de snoeproute in beeld
- Zoek samenwerking
- Analyseer het gebied en het probleemgedrag
- Doe een voormeting

1.1 Breng de snoeproute in beeld

- Breng de snoeproute(s) die je wilt aanpakken in kaart. Dit kun je doen door deze letterlijk op een kaart in te tekenen of door te beschrijven waar deze route loopt.
- Check van tevoren wie de grondeigenaren zijn: voor het plaatsen van afvalbakken bijvoorbeeld is toestemming van de eigenaar van de grond nodig. Voor de openbare ruimte is dit de gemeente en voor het schoolterrein is de school verantwoordelijk.
- Benoem de verschillende plekken op de route waar veel zwerfafval ligt, zoals bankjes in het park, bus/tramhaltes, hangplekken voor jongeren maar ook de waaiplaatsen en (natuurlijke) barrières waar het zwerfafval achter blijft hangen.
- Benoem wie in het gebied betrokken zijn, zoals de school (of meerdere scholen), bewoners, ondernemers, gemeente en andere partijen.

1.2 Zoek samenwerking

Samenwerken is de sleutel tot succes. Het is belangrijk dat zowel de relevante ondernemers (supermarkt, snackbar, broodjeszaak) als de school en de gemeente de handen uit de mouwen willen steken om zwerfafval op de snoeproute aan te pakken. Alle drie partijen hebben een rol in het succesvol terugdringen van zwerfafval.

- Bepaal welke partijen cruciaal zijn om een snoeproute aan te pakken: Gaat het alleen om de school met zijn leerlingen en de lokale supermarkt, of is het bijvoorbeeld wenselijk dat in een winkelcentrum alle foodbedrijven en eventueel ook alle non-foodbedrijven meedoen? En als de snoeproute langs een bus- of tramhalte loopt, moet de gebiedsbeheerder van de OV-locatie dan ook worden betrokken?
- Niet alleen het samenwerken tussen de betrokken ondernemers onderling is van belang, maar ook de samenwerking met partijen zoals de school, de gemeente en andere gebiedsbeheerders.
- Stel een werkgroep samen die gezamenlijk de aanpak tot een succes maakt. Verken intenties en leg afspraken vast in een actielijst. Stem af wie waarvoor verantwoordelijk is en welke bijdrage elke partij kan leveren in het oplossen van het probleem, en op welke termijn.
- Om ervoor te zorgen dat de gewenste acties ook worden opgevolgd, is het verstandig om met elkaar in contact te blijven. Spreek met de werkgroep een overlegstructuur af, bijvoorbeeld 1 keer in de maand de voortgang bespreken aan de hand van de actielijst. Overleg is in ieder geval nodig tijdens de uitvoering van het project, om alle partijen betrokken en aangehaakt te houden.
- Denk na over de lange termijn. Tijdens het snoeprouteproject zal het initiatief waarschijnlijk bij de gemeente of een uitvoerder van de gemeente liggen, maar na afronding van het project kan de school of een betrokken ondernemer kartrekker zijn en blijven. Na afronding van het project is het goed voor de continuïteit om een Whatsappgroep te starten met daarin school, ondernemers en gemeente om eventuele problemen te signaleren en met elkaar snel op te volgen.

Tip

Om het commitment van de betrokken partijen zichtbaar te maken, kun je werken met het ondertekenen van een convenant. Daarin spreken partijen uit te zullen bijdragen aan de doelstelling van het convenant. De ondertekening is een mooi moment om te vieren en te delen; het is ook een succesvolle start van het oplossen van het zwerfafvalprobleem, waarvoor je de betrokken bestuurder vanuit de gemeente kunt uitnodigen. Gebruik bijvoorbeeld het voorbeeldconvenant van Nederland Schoon.

1.3 Analyseer het gebied en het probleemgedrag

Een zorgvuldige analyse is belangrijk om te bepalen welke maatregelen of interventies het meeste succes zullen boeken. Het beste is om zowel een analyse van het gebied te maken als van het vervuilende gedrag. Het is belangrijk dat alle betrokken partijen vertrouwen hebben en een gevoel van urgentie delen om gezamenlijk tot oplossingen te komen. Een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid creëer je onder meer door een gezamenlijke schouw (ter plekke beoordelen van de situatie) of een opschoonactie, of door de resultaten van een schouw en/of objectieve voormeting in de groep belanghebbenden te bespreken. Partijen leren elkaar kennen tijdens deze schouw of opschoonactie en zien met eigen ogen het probleem. Met het bespreken van de resultaten uit de objectieve schouw ontstaat er een vorm van vertrouwen, noodzakelijk om het zwerfafvalprobleem op te lossen.

Tip

Nodig voor de schouw of opschoonactie op de snoeproute de verantwoordelijke wethouder uit. Gebruik dit bezoek voor aandacht in de lokale media.

1.3.1. Gebiedsanalyse

Een gebiedsanalyse maak je aan de hand van een schouw. Hierbij loop je door het gebied en breng je de situatie in kaart, bijvoorbeeld aan de hand van een (digitaal) schouwformulier. Vaak beschikt de gemeente al over monitoringsgegevens. Kijk of je die kunt gebruiken om het gebied te analyseren en problemen in de omgeving te identificeren.

De gebiedsanalyse kan op twee manieren worden gedaan:

1. Organiseer een schouw met betrokken partijen en ga samen door het gebied. Gebruik de vragen uit het digitaal schouwformulier snoeproutes van Nederland Schoon.
2. Je kan er ook voor kiezen om een externe partij in te schakelen om de schouw te doen en de gebiedsanalyse te maken. Nederland Schoon kent deze partijen en kan je helpen aan de nodige contacten.

Tip

Organiseer een schouw met scholieren als onderdeel van een educatieprogramma om het bewustzijn van de doelgroep te vergroten. Gebruik de gegevens in de analyse.

In de schouw beantwoord je vragen zoals:

- Hoe vies is het?
- Ligt het zwerfafval op de hele route of op specifieke plekken?
- Wat is de oorzaak van het zwerfafval?
- Is de basis op orde?
  - Is de omgeving goed onderhouden (is er bijvoorbeeld graffiti of onkruid tussen de betegeling)?
  - Zijn er plekken waar zwerfafval zich snel verzamelt?
  - Wat is de staat van de afvalvoorzieningen?
  - Hoe vaak wordt er gereinigd?

Een gezamenlijke schouw met gemeentemedewerkers, ondernemers en de school creëert meer betrokkenheid bij en inzicht in het zwerfafvalprobleem.

1.3.2. Gedragsanalyse

Een gedragsanalyse kun je zelf uitvoeren door gesprekken te voeren met de betrokken partijen. Observeer eventueel ook het gedrag van bezoekers in het gebied.

Beantwoord de volgende vragen voor de analyse:

- Wie veroorzaken het zwerfafval? Is het één bepaalde groep? Zijn er notoire overtreders (zie tip)?
- Wie hebben last van het zwerfafval?
- Waar gooien mensen wel en waar niet afval weg?
- Welk type afval wordt het meeste wel/niet in de afvalbak gegooid?
- Welke bakken werken goed en welke blijven leeg?
- Wat is de meest gebruikte looproute?
- Als mensen zien dat er wordt schoongemaakt, zijn ze dan eerder geneigd het afval netjes weg te gooien?
- Zijn er specifieke tijdstippen dat er zwerfafval ontstaat?

Tip

Als er notoire overtreders zijn, zul je handhaving moeten inschakelen. Zonder de steun van handhavers ga je anders het probleem niet volledig oplossen. Zie paragraaf 2.3 Aanvullende maatregelen – Handhaving.

Het gewenste gedrag

Formuleer na de analyse het gewenste gedrag. Maak concreet welk gedrag je graag wilt zien. Bijvoorbeeld: Scholieren gooien hun afval in de afvalbakken op school in plaats van op straat. Of: Scholieren gooien verpakkingen direct weg bij de winkellocatie in plaats van op de route.

Motieven en weerstanden

Als je nog een stap verder wilt (en kunt) gaan, formuleer dan ook de motieven en weerstanden van de betrokken groepen. Wat zijn de redenen dat mensen hun afval niet op straat gooien?

Denk aan:

- Dat hoor je niet te doen.
- Dat is slecht voor het milieu.
- Dan vinden anderen mij niet oké.
- Het is een kleine moeite mijn afval mee te nemen.

En waarom gooien ze het wél op straat? Denk aan:

- Het is vies, ik wil er snel van af.
- Er zijn geen afvalbakken in de buurt of ze zitten vol.
- Ik wil niet betrap worden (bijvoorbeeld door ouders) op fastfoodafval.
- Het is niet cool om braaf je afval weg te gooien in een afvalbak.
- Boeit me allemaal niet.

Tip

Je kunt ook hulp van gedragsbureaus inschakelen. Zij maken een analyse van het probleemgedrag en adviseren hoe je mensen richting het gewenste gedrag kunt bewegen.

1.4 Doe een voormeting

Voordat je start met de uitvoering van de zwerfafvalaanpak – fase 2 – raden we aan om de huidige mate van vervuiling in kaart te brengen. Dit is de zogeheten voormeting. Als je de maatregelen hebt uitgevoerd, doe je na verloop van tijd nog een meting. Zo kom je erachter wat het effect van je maatregelen is. Hebben ze het gewenste resultaat opgeleverd?

Het nut van een effectmeting

Met een effectmeting (een voormeting en een nameting) kun je meerdere doelen bereiken.

Met de uitkomsten van de meting kun je:

- **Bepalen wat werkt.**
Heeft je actie, maatregel of interventie daadwerkelijk een positief effect op de hoeveelheid zwerfafval of de zwerfafvalbeleving? Met welke interventie kun je de doelgroep het meest succesvol beïnvloeden? Welke maatregel leidt tot de grootste zwerfafvalreductie? Bij welke doelgroep werkt een interventie wel en bij welke doelgroep werkt het niet?
- **Betere keuzes maken in de toekomst.**
Vaak moeten er keuzes worden gemaakt tussen interventies. Gewoonweg omdat de beschikbare tijd, de capaciteit en het budget beperkt zijn. Een effectmeting kan helpen (toekomstige) keuzes te maken en prioriteiten te stellen.
- **Je aanpak bijsturen.**
De uitkomsten van een effectmeting geven aanknopingspunten voor verbetering van je aanpak maar ook van het beleid. Het helpt bij het signaleren van trends en incidenten.

- **Laten zien welke resultaten zijn bereikt.**

Idealiter zijn er bij de interventies vooraf doelen gesteld. Met een effectmeting ga je na of deze doelen zijn behaald. Dit helpt in de verantwoording om de interventie bij te stellen, te stoppen of juist te continueren. Een goede onderbouwing van de gekozen strategie en aanpak is altijd belangrijk. Door de effecten van een gedragsinterventie aan te tonen, kun je draagvlak creëren bij betrokkenen.

- **Op termijn geld besparen of beter besteden.**

Effectmetingen vragen weliswaar om een investering, maar met dit instrument kun je vaststellen welke interventies de moeite waard zijn om mee door te gaan en welke kunnen worden stopgezet.

Monitoring-tips

Specifieke tips voor het meten van een snoeproute-aanpak vind je in de Handreiking Effectmeting. Wil je breder en structureel meten? In het Handboek Monitoring Zwerfafval staat hoe je dit aanpakt. Daarin lees je ook alles over beeldmeetlatten en meetvakselectie. In ons kennisdocument Effectmetingen. Wat kun je leren over je lokale zwerfafvalaanpak? vind je twee voorbeelden van effectmetingen in de gemeenten Emmen en Delft. Het voorbeeld over Emmen gaat over een snoeproute.

2. Fase 2: Uitvoering

Uitvoering

- Breng de basis op orde
- Doe een tussentijdse meting
- Neem aanvullende maatregelen

Tijdens de voorbereiding heb je alle gegevens verzameld en geanalyseerd en is het probleem in beeld gebracht. Op basis van deze gebieds- en gedragsanalyse stel je met de werkgroep een plan van aanpak op. Hierin staat in ieder geval wat er nodig is om de basis op orde te krijgen en eventueel aanvullende maatregelen die je wilt oppakken. Dit plan moet voldoende draagvlak hebben onder alle betrokken partijen om succesvol uitgevoerd te worden. Bespreek het dus met alle partijen en eventueel ook binnen de gemeente en/of ondernemersvereniging.

2.1 Breng de basis op orde

In een schone omgeving gooien mensen minder snel afval op de grond. Als afvalbakken duidelijk zichtbaar zijn, zullen mensen ze makkelijker gebruiken. Een groot deel van het zwerfafvalprobleem kan daarom vaak al opgelost worden door de basis op orde te brengen. Daarmee bedoelen we:

- Effectieve inrichting van de openbare ruimte.
- Voldoende en goed geplaatste afvalvoorzieningen.
- Voldoende reiniging.

Deze drie onderdelen versterken elkaar: een optimaal ingericht terrein maakt de afvalvoorzieningen beter vindbaar en herkenbaar. En als de afvalvoorzieningen juist geplaatst zijn en voldoende gereinigd worden, is het makkelijker voor mensen om hun afval op de juiste manier weg te gooien. Kortom, de basis op orde is het fundament voor elke gebiedsgerichte zwerfafvalaanpak.

Basis op orde: openbare ruimte

Met de uitkomsten van de gebiedsanalyse uit fase 1 ga je aan de slag met een effectieve inrichting van de openbare ruimte. Mogelijke verbeteringen zijn:

- De loop- of fietsroute van bezoekers langs afvalvoorzieningen leiden en zichtbaar maken met nudges (dat zijn kleine aanpassingen in de omgeving of de communicatie om mensen tot het juiste gedrag te bewegen).
- Opvallende en/of extra afvalbakken op juiste plek (her)plaatsen.
- Zorgen dat de omgeving schoon, heel en veilig is:
  - Herstel kapotte materialen zoals bankjes, borden en afvalbakken.
  - Verwijder graffiti.
  - Haal onkruid tussen tegels weg.
  - Verwijder of verplaats bosjes waar gemakkelijk afval ingegooid wordt.
  - Zorg voor betere verlichting op donkere plekken.
- Betere communicatie over waar mensen hun afval kwijt kunnen.
Op de kaart kun je aangeven waar de communicatie geplaatst moet worden.

Tip

Maak de uitkomsten van de gebiedsschouw zichtbaar op de kaart. Zo kun je gemakkelijker verbeteringen aangeven.

Basis op orde: afvalvoorzieningen

Zorg ervoor dat de juiste afvalbakken op de juiste plekken staan. Ga na of er wellicht extra bakken geplaatst moeten worden of dat sommige bakken beter op een andere plek kunnen staan. Het effect van een afvalbak hangt onder andere af van de locatie, het formaat, de kleur en de tekst en afbeelding op de afvalbak. Denk dus bij het optimaliseren van de afvalvoorzieningen aan de grootte, de vormgeving, de kleurstelling en de communicatie op en rond de bak. Zie de [infographic](#) van Nederland Schoon met tips voor effectieve afvalbakken.

Weetje

Door een betere vormgeving en plaatsing van afvalbakken kan de hoeveelheid zwerfafval tot 50% afnemen.

Weetje

Een andere kleur afvalbak – bij voorkeur appeltjesgroen – kan 30% meer afval ophalen.

Maatregelen voor een goede afvalvoorziening:

- Zorg ervoor dat de voorzieningen schoon, heel en zichtbaar zijn.
- Plaats afvalvoorzieningen langs loop- en fietsroutes. Begeleid mensen naar de afvalbak door bordjes of stoeptegels met positieve aanmoediging op de route te plaatsen (nudging).
- Afvalbakken plaatsen op zichtafstand van elkaar levert het meeste gebruiksgemak op en daarmee het beste resultaat.
- Adoptie: ondernemers en scholen kunnen in overleg met de gemeente vaste afvalbakken adopteren. Beide partijen krijgen sleutels om het legen van de vuilnisbakken bij te houden. De gemeente zorgt voor de inzameling.
- Laat zien welke ondernemers/scholen welke afvalbakken of welke gebieden hebben geadopteerd. Dit kan bijvoorbeeld met een raamsticker, een sticker op de afvalbak, een poster of op digitale schermen in de winkel of de school.
- Nieuwe afvalbakken kosten geld. Maak van tevoren duidelijk wie welke kosten gaat betalen.

Afvalvoorzieningen scholen

Het aanbieden van voldoende en zichtbare afvalvoorzieningen op en rond het schoolplein in herkenbare stijl geeft uniformiteit in de snoeproute-aanpak en zorgt dat scholieren weten waar het afval heen moet.

Afvalvoorzieningen ondernemers

Ook het plaatsen van voldoende en zichtbare afvalvoorzieningen in en rond de winkel door ondernemers, helpt mensen om bij de consumptie van drink- en etenswaren afval op de juiste manier weg te gooien.

Basis op orde: reiniging

Voor een effect op de langere termijn is beheer en reiniging een essentieel onderdeel van de aanpak. De openbare ruimte en de afvalvoorzieningen moeten schoon, heel en veilig zijn en blijven om het juiste wegwerpgedrag te stimuleren.

Let in de uitvoering op drie onderdelen:

1. Legen

Het is belangrijk dat de afvalbakken op tijd en regelmatig geleegd worden. Overvolle bakken weerhouden mensen er niet van om afval bij zich te houden. Zij willen op dat moment ervan af. Gevolg is dat het afval onjuist wordt afgedankt en dieren ermee aan de haal gaan of dat de wind het afval verspreidt.

2. Onderhoud

Maak hier direct werk van, want 'schoon houdt schoon'. Zorg dat de aannemer of de buitendienst van de gemeente bijtijds geattendeerd wordt op een volle, vieze of kapotte afvalbak. Ook afval naast de afvalbak moet zo snel mogelijk opgeruimd worden. Heeft de gemeente een Meldpunt afval? Geef zwerfafval of bijplaatsing direct door of benader de contactpersoon in de projectgroep snoeproute direct.

3. Monitoring

Zet monitoringsschema's in en gebruik de resultaten om de aanpak bij te sturen. Bekijk of en welke afvalbakken vaker of minder frequent geleegd of schoongemaakt kunnen worden.

Tip

Als gemeente kun je op basis van monitoringsgegevens de 'leegroute' eventueel aanpassen en alleen volle bakken legen om kosten te besparen.

Tip

Plaats sensoren in de afvalbakken die aangeven wanneer de bak vol is. Zo kun je sturen op de vullingsgraad.

Het uitvoeringsplan

Nadat je hebt vastgesteld wat er nodig is om de basis op orde te brengen, is het tijd om dit in een definitief plan van aanpak te zetten.

- Stel het plan op met alle betrokken partijen. Hierin staan:
  - de ambities – wat willen we bereiken;
  - de plaatsingscriteria voor afvalbakken – wanneer wel en wanneer niet een afvalbak plaatsen;
  - wie de eigenaar is van de afvalbak – hoe gaan we om met adoptie van bakken;
  - de aanpak voor het plaatsen, legen, onderhouden en monitoren van afvalbakken;
  - afspraken over participatie, communicatie en controlerondes.
- Voer de gewenste acties uit en stem die steeds af met de buitendienst van de gemeente (als het over de openbare ruimte gaat).
- Benoem een aanspreekpunt.
  - Voor de gemeente: wijs binnen de gemeente een centraal aanspreekpunt aan voor ondernemers en de school voor de aangewezen openbare ruimte van het gebied. Zo kun je sneller schakelen bij vragen en praktische problemen (bijvoorbeeld overvolle bakken).
  - Benoem ook vanuit de school en ondernemers een aanspreekpunt om korte lijnen te behouden en snel te kunnen handelen.
- Betrek omwonenden zo veel mogelijk bij het proces door ze op de hoogte te houden van alle maatregelen.

Tip

Werkt een gemeente met wijkbeheer, dan is een logisch aanspreekpunt vanuit de gemeente de wijkbeheerder van het gebied waar de school en de winkels zich bevinden.

Tip

Loopt de snoeproute door een winkelgebied in de binnenstad, dan is een centrummanager (indien aanwezig) een goed aanspreekpunt voor de gemeente. Gaat het om een buurtwinkelgebied, dan is het bestuur van de ondernemersvereniging een goede ingang. Gaat het om een snoeproute met een individuele supermarkt, dan is de supermarktmanager van die locatie de aangewezen persoon om aangesloten te houden.

2.2 Doe een tussentijdse meting

Heb je de basis op orde gebracht, dan zal de hoeveelheid zwerfafval waarschijnlijk al behoorlijk verminderen. Hoe sterk, hangt af van hoe goed de basis op orde was vóór je begon. Wil je erachter komen wat het effect is van de verbeteringen, verricht dan een tussentijdse meting. Doe dit vóór je aanvullende maatregelen inzet. Zorg dat deze tussenmeting op dezelfde manier gebeurt als de voormeting, onder zo veel mogelijk dezelfde omstandigheden. Voor de manier waarop je een tussenmeting doet, verwijzen we naar het [Handboek Monitoring](#) dat je kunt downloaden op de website van Nederland Schoon.

Tip

Deel de resultaten van deze tussentijdse meting met alle betrokkenen. Zo laat je de resultaten van de gezamenlijke inspanningen zien, kun je mogelijke successen samen vieren en hou je de aandacht vast.

2.3 Neem aanvullende maatregelen

De resultaten van de tussentijdse meting geven aanknopingspunten voor aanvullende maatregelen. Welke maatregelen werken, is afhankelijk van de situatie. Zorg dat de maatregelen aansluiten op de resultaten uit je gebieds- en gedragsanalyse van fase 1. Hieronder lichten we een aantal aanvullende maatregelen uit per betrokken partij: gemeente, ondernemer, school. Probeer bij de maatregelen zoveel mogelijk samen te werken met de verschillende partijen.

Tip

Wil je weten of één specifieke maatregel effect heeft? Voer niet meerdere maatregelen tegelijkertijd uit, maar meet na elke maatregel het effect.

Gemeente

Bepaal eerst of handhaving noodzakelijk is. Als uit de gedragsanalyse blijkt dat er sprake is van steeds dezelfde groep notoire overtreders, dan is handhaving een logische keuze.

- **Handhaving**

Boetes, beloningen, toezicht, optreden of informeren; er zijn verschillende manieren waarop handhaving zowel repressief als preventief ingezet kan worden. Als je kiest voor handhaving, zorg dan voor een duidelijke communicatiecampagne. Mensen moeten weten wat de regels zijn, om zich er bewust aan te kunnen houden. In je communicatiecampagne combineer je de algemene schoonboodschap met voorlichting over de handhaving. Daarna volgt intensieve surveillance. Zo heeft de doelgroep eerst de tijd om de regels te leren kennen, waarna pas wordt overgegaan tot het beboeten van overtreders.

Tip

Stel een promoteam voor de doelgroep scholieren samen met leeftijdsgenoten aan wie ze zich kunnen spiegelen.

Tip

Wil je handhaving als middel inzetten, lees dan het kennisdocument Handhaving van Nederland Schoon. Hierin staat wat handhaving is en hoe je het goed inzet. Ook geeft het document aan hoe je effectief communiceert en bevat het een concreet stappenplan.

- **Opschoonacties organiseren**

Organiseer tijdens de jaarlijkse Landelijke Opschoondag en World Clean Up Day een opschoonactie samen met ondernemers en scholieren om de snoeproute schoon te maken. Vergeet niet om de resultaten te communiceren, liefst met foto's van tevreden deelnemers.

Ondernemers

- **Communicatie in en nabij het winkelpand**

Point-of-sale-communicatie in en nabij de winkel helpt bewust herinneren aan de schoonboodschap en stuurt onbewust weggooigedrag de juiste kant op. Denk aan posters, stickers, narrowcasting-schermen of laat medewerkers klanten informeren waar ze het afval na consumptie kwijt kunnen.

- **De Dagstart**

De Dagstart berust op het principe: samen houden wij het hier schoon. Elke morgen maken ondernemers samen op een vast tijdstip hun straatje schoon en zorgen zo voor een fijne winkelervaring. Een schone dagstart maakt winkelmedewerkers bewust van de wettelijke verplichting om 25 meter rond het winkelpand schoon te houden. Bovendien zorgt de zichtbare reiniging dat mensen anders met de omgeving op snoeproutes omgaan. Een goed idee om met de ondernemersvereniging op te pakken.

Tip

Zet jouw actie op de Supporter van schoonkaart. Zo maak je zichtbaar dat je actief je omgeving schoonhoudt.

School

- **Communicatie op school**

Communiceer het gewenste weggooigedrag in en rond het schoolgebouw en op de afvalvoorzieningen en eventueel digitale kanalen.

- **Lesmateriaal, zoals de Schoon Challenge**

Scholieren moeten weten hoe ze het juiste weggooigedrag laten zien en wat het belang daarvan is. Er zijn diverse lesmaterialen beschikbaar om de oorzaken en gevolgen van zwerfafval onder de aandacht te brengen. De Schoon Challenge bestaat uit drie lessen die goed op elkaar aansluiten: een campagneles, een opschoonactie en een afbraaktijdenles voor biologie. Het mooie aan deze lessen is dat je de discussie over zwerfafval aanwakkert; je activeert de kennis die de leerlingen al hebben en vult die aan met feiten. Kijk ook op aandeslagmetafval.nl/vo voor lesmateriaal voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

- **Gebiedsadoptie**

Adopteer de snoeproute en maak deze geregeld met scholieren schoon. Adoptie bevordert het gevoel van eigenaarschap en zichtbaar schoonmaken zorgt voor bewustwording bij de scholieren van het zwerfafvalprobleem.

Tip

Als je het gebied van de snoeproute adopteert op de schoonkaart van Nederland Schoon ontvang je het Schoon Challenge-lespakket tegen alleen betaling van verzendkosten.

3. Fase 3: Monitoring en evaluatie

Monitoring en evaluatie

- Doe een nameting
- Evalueer de aanpak met betrokken partijen

3.1 Doe een nameting

Een beleid tegen zwerfafval heeft alleen zin als je weet waarmee je bezig bent. In fase 1 is er een voormeting gedaan en zijn de hotspots langs de snoeproute benoemd waar het meeste zwerfafval zich bevindt. In fase 2 was er een tussentijdse meting die de mogelijkheid bood om de aanpak bij te stellen of aanvullende maatregelen te nemen. Nu is het tijd om de resultaten van je zwerfvalaanpak te monitoren met een nameting. Hoe doeltreffend was je aanpak? Welke mate van schoon is bereikt? Door te meten, kun je leren en verbeteren. Wat werkt goed en wat werkt minder goed of helemaal niet?

Het uitvoeren van een nameting is ook nodig om inzicht te krijgen in de nieuwe situatie en het effect over een langere termijn te bepalen. Zo kun je beter zien welke plekken in het gebied nog extra aandacht nodig hebben met een specifieke aanpak. Als je er de middelen voor hebt, adviseren we om tijdens een bepaalde periode maandelijks een meting te doen om te zien of het effect beklijft. In het [Handboek Monitoring Zwerfafval](#) kun je lezen hoe je dit doet.

3.2 Evalueer de aanpak met betrokken partijen

In fase 1 is een werkgroep samengesteld om het traject tot een succes te maken. Kom na de nameting met de werkgroep samen om de aanpak van zwerfafval te evalueren. Het is verstandig met de werkgroep daarna nog op regelmatige basis bij elkaar te komen. Benoem wat er goed gaat en wat kan verbeteren aan de hand van de monitoringgegevens en de onderlinge contacten met de ondernemers, de school en de gemeente. Vier samen de successen en deel deze ook via beschikbare communicatiekanalen. Zo bevestig je de schoonnorm, houd je het thema zwerfafval bij ondernemers en de school op de agenda en kun je snel bijsturen als dat nodig is.

Door op regelmatige basis te evalueren, blijft het thema zwerfafval op de agenda bij alle betrokkenen.

4. Meer informatie

Kijk voor meer informatie over de aanpak van snoeroutes op onze [themapagina](#).
Download ook deze documenten op de Kenniswijzer Zwerfafval van Nederland Schoon:

Snoeroutes

Infographic aanpak snoeroute

Snel inzicht in hoe je zwerfafval op een korte snoeroute aanpakt.

Digitaal schouwformulier snoeroutes

Met dit handige digitale schouwformulier kun je heel eenvoudig aan de slag met het meten van je snoeroutes. Het schouwformulier kun je inzetten om verbeterpunten te identificeren en te bepalen wie, waarmee aan de slag kan gaan.

Handleiding voor gemeenten: schone lange snoeroutes (Rijkswaterstaat, 2020)

Dit is een handleiding voor gemeenten voor de aanpak van zwerfafval op lange snoeroutes (7,5-10 km) die niet alleen door de bebouwde kom, maar ook door het buitengebied lopen.

Aanpak van snoeroutes in de gemeente Leeuwarden (Gemeente Leeuwarden, 2020)

In dit onderzoek zijn de zwerfafval-veroorzakende snoeroutes onderzocht tussen diverse middelbare scholen in Leeuwarden.

Gedragsonderzoek

Gedragskansen zwerfafval (D&B, 2020)

Onderzoek naar de mogelijkheden om via gedragsbeïnvloeding de hoeveelheid zwerfafval te verminderen. Hiervoor is in drie omgevingen - treinstations, snoeroutes en kernwinkelgebieden - zwerfafvalgedrag onderzocht. Per situatie is nagegaan voor welke gedragsrichtingen de beste kansen bestaan voor het ontwikkelen van een succesvolle aanpak.

Gedragsonderzoek: Zwerfafvalaanpak voor jongeren (Nederland Schoon, 2021)

In dit onderzoek is in kaart gebracht welke gedragsinterventies kansrijk zijn om jongeren te bewegen om hun afval op de juiste manier weg te gooien. Ook is onderzocht aan welke randvoorwaarden de interventies moeten voldoen. De doelgroep bestaat uit jongeren tussen 12 en 18 jaar.

Monitoren

Kennisdocument Effectmetingen. Wat kun je leren over je lokale zwerfafvalaanpak? (Nederland Schoon, 2021)

In dit kennisdocument laten we zien wat het nut is van effectmetingen bij een integrale, lokale zwerfafvalaanpak. De gemeenten Emmen en Delft zijn in 2019-2020 aan de slag gegaan met de integrale, lokale zwerfafvalaanpak van Nederland Schoon. Aan de hand van de effectmetingen gaan we in dit document in op de resultaten van hun aanpakken.

Handboek Monitoring Zwerfafval (Nederland Schoon, 2019)

In het Handboek Monitoring Zwerfafval is alle beschikbare kennis over het monitoren van zwerfafval gebundeld. Hiermee kan elke gemeente gestructureerd zwerfafval monitoren.

Voor verdere verdieping is ook de achtergrondinformatie over zwerfafval in winkelgebieden interessant. Bekijk daarvoor onze themapagina [Schone winkelgebieden](#). Hier vind je voorbeelden van hoe andere gemeenten het aanpakken en nuttige documenten die je kunt gebruiken voor de aanpak van zwerfafval in winkelgebieden (waaronder snoeroutes).

Stichting Nederland Schoon
Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag

070 304 2080
info@nederlandschoon.nl

Dit is een uitgave van Stichting Nederland Schoon - Maart 2023.